

УДК: 378.1:616.31-057.875

Я. А. Кульбашна

ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ

В Україні існує криза класичної ідеї і моделі освіти, спричинена кардинальними змінами в країні наприкінці ХХ-початку ХХІ століття, наслідком якої став розрив між умовами життя суспільства, які суттєво змінилися, і системою освіти, зокрема її змістом, цілями та технологіями навчання (Сисоєва С.О., 2009, с.8). Постає проблема модернізації освіти, незалежно від галузевої приналежності. Вона полягає, з одного боку, у розробці та перевірці нових освітніх систем та створенні нової моделі особистості майбутнього фахівця, з другого боку - адаптації до задоволення потреби суспільства у навчанні впродовж життя (Буряк В., 2005, с.53; Кузьмінський А.І., 2012, с.29, Лещенко І.Т., 2012, с.64). Це відповідає сучасним підходам до професійної підготовки фахівця у Європейському вимірі на основі принципу «lifelong learning». Концепція безперервної освіти в її сучасному тлумаченні була висунута у 1965 році на форумі ЮНЕСКО, де у центр освітнього процесу поставлена людина, якій необхідно створити умови для всебічного розвитку її здібностей впродовж усього життя (Чибісова Н., 2012, с.32). Особливого значення впровадженню принципу безперервності надають оцінки експертів США про те, що кожного року оновлюється 5% теоретичних і 20% професійних знань, якими володіють інженери, лікарі та представники інших професій (Лещенко І.Т., 2012, с.64). Гармонізації безперервної освіти серед фахівців ЄС, зокрема, стоматологів, присвячені фундаментальні дослідження і проекти при підтримці Європейської Комісії, які проводяться впродовж багатьох років і присвячені розробці основних напрямів удосконалення їх підготовки (Bailey S. 2013, p.86; Bullock A., 2013, p.78; Bick D., 2006, p. 37). Вітчизняні науковці наголошують, що кожному представнику суспільства необхідно усвідомити важливість неперервної освіти для забезпечення

власної та державної конкурентоспроможності на ринку праці (Вієвська М., 2011, 42; Сисоєва С.О., 2009, с.9). Це є запорукою динамічного розвитку країни, підвищення її статусу у світовому співтоваристві, оскільки за сучасною теорією розвитку глобального інноваційного суспільства, наріжним каменем якої є трикутник «освіта, дослідження, інновації», лідером стане нація, яка перетворить на визначальний соціальний інститут вищу освіту і створить максимально ефективну систему її неперервності (Луценко Гр.В., 2012, с.80). Зміна суспільної свідомості можлива, зокрема, в разі цілеспрямованого впливу на найбільш масовий соціальний процес - освіту (Сисоєва С.О., 2009, с.10). Цьому сприяє широке впровадження в освітній процес компетентнісної моделі та інформаційних технологій, оскільки, на думку вчених, в епоху інформаційної революції навчання повинно стати постійним, неперервним (Ожеван М., 2003, с.30). Майбутні фахівці сьогодення повинні засвоїти, що при впровадженні принципу безперервності, сфера компетенцій може зростати, якщо фахівець зростає професійно (відбудеться перехід до наступного рівня згідно НРК) і залишатись сталою, якщо він задовольняється своїми поточними результатами (Кузьмінський А.І., 2012, с.32). Важливим висновком аналізу вивченої літератури стає розуміння, що компетентність не є константним показником фахівця, вона динамічно змінюється відповідно до умов сучасного світу, має діяльнісний характер узагальнених умінь та навичок в поєднанні з специфічними вміннями в конкретних галузях на засадах розвиненої самооцінки, рефлексії та безпосередньо пов'язані з неперервною самоосвітньою діяльністю (Головань, 2008, с.26).

Аналіз наукових праць (Сисоєва С.О., 2009, с.18) свідчить, що основними

принципами розвитку освіти сьогодення розглядаються, зокрема, такі :

- пріоритетність особистості людини та її розвиток;
- заміна знаннєвої парадигми освіти на компетентнісну;
- фундаментальність і неперервність;
- сприйняття полікультурності і толерантність у міжкультурному середовищі;
- конвергенція та глобалізація;
- спрямованість на забезпечення стійкого розвитку цивілізації;
- впровадження інформаційних технологій.

Потреба у корекції освітньої моделі, з точки зору оновлення принципів підготовки, продиктована необхідністю інноваційних змін у процесі здобуття сучасної освіти, які полягають у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців і її практичною реалізацією у ефективному виконанні ними професійної діяльності. В основу формування системи професійної компетентності та її складових покладено розвиток самоосвітньої діяльності студентів, та пов'язана з цим зміна академічної структури здобуття професійної освіти з прямої передачі знань на контексту, яка вчить здобувати та застосовувати знання у нетипових, імітаційних ситуаціях. З огляду на це, основним методом навчання впродовж життя стає самостійна пізнавальна діяльність. Головне - мотивація студента до такого підходу, а вона впливає з бачення сенсу і особистого інтересу (Вієвська М., 2011, с.76; Тархан Л., 2010, с.87). Тому одним з найбільш відповідальних завдань серед складових діяльності вищих навчальних закладів, незалежно від галузі, є формування у майбутніх фахівців мотивації і розуміння відповідальності щодо постійного підвищення рівня своїх знань, як запоруки особистого прогресивного розвитку. Це, безпосередньо, можна віднести і до медичної освіти.

Метою даної роботи є обґрунтування принципу безперервності у формуванні професійної компетентності майбутніх стоматологів.

Питанню впровадження компетентнісного підходу, зокрема принципу

безперервності, у медичній галузі приділяється все більше уваги, оскільки сучасна система медичної освіти потребує відповідних сьгоднішнім міжнародним вимогам конструктивних змін (Вороненко Ю.В., 2011, с.42-43). Це зумовлено:

- стрімким зростанням обсягів новітніх медичних даних і результатів наукових досліджень;
- швидкою зміною самого розуміння подій, фактів, явищ і недостатнім часом на передавання і переосмислення цих знань в навчальному процесі;
- появою нових та більш глибоким розумінням і інтерпретацією вже відомих фізіологічних і патологічних станів людини;
- необхідністю враховувати дані про те, що характер медичної інформації щодо нарощування об'єму не є прогнозований, його структурована частина складає лише 20%; а збільшення обсягу відомостей щорічно подвоюється;
- наявністю когнітивної асиметрії при відстеженні інформації у науковій та навчальній літературі, яка підсумовує результати дисбалансу в основних складових сфери знань - доступу до інформації, освіти, наукових дослідженнях, культурному і мовному різноманітті.

Усе вищезгадане свідчить про важливість впровадження безперервного професійного розвитку і усвідомлення майбутніми фахівцями, зокрема стоматологами, необхідності спрямувати зусилля на розвиток здатності самостійно отримувати необхідні знання, перш за все на майбутньому робочому місці, використовуючи сучасні інформаційні технології. Для цього необхідно у процесі професійної підготовки формувати такі складові професійної компетентності як інформаційно-технологічна, комунікативна (для забезпечення інтерактивного діалогу), працювати самостійно та дистанційно, пошуку та синтезу інформації, тобто ті ключові компетентності, які визначені Європейськими фахівцями і адаптуються до вітчизняної освітньої системи та забезпечують якість освіти (Луговий В.І., 2011, с.10-11).

У рамках вивчення процесу формування професійної компетентності нами прове-

дено дослідження готовності майбутніх стоматологів до необхідності безперервного підвищення рівня освіти протягом усього періоду професійної діяльності серед студентів та інтернів стоматологічного факультету НМУ ім.О.О.Богомольця у 2013 році. Всього брало участь 721 особи, з них 607 вітчизняних і 114 іноземних. Отримані дані представлені у таблиці 1.

Висновки.

Принцип безперервності є одним з найважливіших у процесі фахової підготовки і формуванні професійної компетентності майбутніх стоматологів. Потребує дослідження і посилення мотиваційне забезпечення їх орієнтованість на постійне неперервне самоудосконалення під час усього періоду професійної діяльності.

Таблиця 1

Показники готовності до безперервного навчання і підвищення кваліфікації протягом усього періоду професійної діяльності

№	Рік навчання, вітчизняні / іноземні	Кількість осіб	Готовність до безперервного навчання і підвищення кваліфікації на протязі всього періоду професійної діяльності (у %)			
			Не готовий	Лише за нагальної потреби	Регулярно	Постійно
1.	3 курс, вітчизняні	90	2,2	30	37,8	30
2.	3 курс, іноземні	39	2,4	44,8	23,8	29
3.	4 курс, вітчизняні	92	-	23,8	41,5	34,7
4.	4 курс, іноземні	36	2,8	27,7	33,3	36,2
5.	5 курс, вітчизняні	185	2,4	20,2	37,1	39,3
6.	5 курс, іноземні	39	3,1	44,6	24,1	28,2
7.	Інтерни 1-го року	135	1,4	34,8	37,2	26,6
8.	Інтерни 2-го року	105	3,8	28,5	36,3	31,4
	Всього	721				
	Вітчизняних	607	1,4 - 3,8	20,2 - 34,8	36,3 – 41,5	26,6 – 39,3
	Іноземних	114	2,4 - 3,0	27,7 - 44,8	23,1 – 33,3	28,2 – 36,2

Аналіз даних, приведених у таблиці, дозволяє підсумувати: існує, хоча і незначна, кількість майбутніх фахівців (1,4-3,0%), більшість серед іноземних студентів, які не вбачають необхідності у безперервному професійному навчанні. Близько третини - 20,2% — 34,8% вітчизняних і ще більше іноземних — 27,7% — 44,8% розглядають цей процес важливим тільки в разі нагальної виробничої потреби. Отже майже половина студентів, особливо серед іноземних громадян, не достатньо усвідомлюють своєї персональної відповідальності за самозабезпечення високого, відповідного вимогам часу, професійного рівня.

Література

1. Буряк В. Розвиток професійно-педагогічних якостей у системі безперервної освіти /В.Буряк// Вища школа -2005.-№2.- С.50-57.
2. Вієвська М. Формування мотивації фахівця до безперервної професійної освіти /М.Вієвська,Л.Красовська// Вища школа.- 2011.-№1.-С.75-82.
3. Вороненко Ю.В.Безперервний професійний розвиток лікарів і провізорів — нові принципи побудови системи / Ю.В.Вороненко, О.П.Мінцер// Медична освіта. - 2011. - №2. - С.41-44.
4. Головань М.Компетенція і компетент-

- ність: досвід теорії, теорія досвіду / М.Головань //Вища освіта України. - 2008. - №3. - С.23-30.
5. Кузьмінський А.І.Моделювання освітньо-професійної підготовки майбутнього фахівця в контексті компетентнісного підходу /А.І.Кузьмінський// Вища освіта України. - 2012. - №3. -Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». - Т.1.- С.29-42.
6. Лещенко І.Т. Неперервна освіта як найважливіша складова життєдіяльності сучасної людини /І.Т.Лещенко// Вища освіта України. - 2012. - №3.- Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології». - Т.3. - С. 63-70.
7. Луговий В.І. Ідентифікація складу і структури компетентностей - ключова умова підвищення ефективності викладання та оцінювання результатів у вищій школі /В.І.Луговий, О.М.Слюсаренко, Ж.В.Таланова // Вища освіта України.- 2011.-№ 3. — Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології» - Т.1.- С.9-15.
8. Луценко Гр.В.Компетентнісний підхід до науково-дослідної роботи студентів як елемент фундаменталізації фізичної освіти / Гр.В.Луценко// Вища освіта України. - 2012. - №3. - Тематичний випуск «Педагогіка вищої школи:методологія, теорія, технології». - Т.3.- С.80-89.
9. Ожеван М. Комуникативна модель освіти в епоху нелінійного мислення /М.Ожеван/ / Вища освіта України. - 2003. - №3. - С.29-35.
- 10.Сисоєва С.О.Неперервна педагогічна освіта: сучасні парадигми та технології реалізації: Матеріали виїзн.засід.наукової школи з проблем творчості і технологій у неперервній професійній освіті (Хмельницький,14-16 травня 2009 р.): Наукове видання /за ред.С.О.Сисоєвої.-Хмельницький, 2009. - с. С.8-37.
11. Тархан Л. Компетентнісний підхід як інновація в навчанні майбутніх інженерів-педагогів / Л.Тархан //Вища школа. - 2010. - №3-4.- С.82 - 88.
12. Чибісова Н.Моральне виховання як один з провідних напрямів виховної роботи в умовах становлення безперервної освіти / Н.Чибісова// Вища школа. - 2012. - №5. - С.31-37.
13. Bullock A. Continuing professional development systems and requirements for graduate dentists in EU: survey results from the Dental CPD project /A. Bullock, S. Bailey, J. Cowpe a.o.// Europ. journal of Dental Education. - 2013. - vol.17.- P. 77-81.
14. Bailey S. Core continuing professional development (CPD) topics for the European dentist / Bailey S., A. Bullock , J. Cowpe a.o./ / Europ. journal of Dental Education. - 2013. - vol.17. - P. 82-87
15. Buck D., Newton T . Continuing professional development amongst dental practitioners in the United Kingdom: how far are we from lifelong learning targets. Eur J Dent Educ.- 2002.- № 6.- P. 36–39.

Я.А.Кульбашина

ПРИНЦИП БЕЗПЕРЕРВНОСТІ ОСВІТИ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СТОМАТОЛОГІВ.

У статті розглядається процес формування професійної компетентності майбутніх стоматологів серед вітчизняних та іноземних студентів і впровадження у сучасну медичну освіту принципу безперервності. Досліджується готовність майбутніх фахівців до постійного підвищення свого освітнього рівня впродовж усього періоду професійної діяльності.

Ключові слова: майбутні стоматологи, формування професійної компетентності, компетентнісний підхід у медичній освіті, безперервна освіта, готовність майбутніх фахівців до неперервної самоосвіти, іноземні студенти.

Я.А.Кульбашина

ПРИНЦИП НЕПРЕРЫВНОСТИ ОБРАЗОВАНИЯ В ФОРМИРОВАНИИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СТОМАТОЛОГОВ

В статье рассматривается процесс формирования профессиональной компетентности будущих стоматологов среди отечественных и иностранных студентов и внедрения в современное медицинское образование принципа непрерывности. Исследуется готовность будущих специалистов к постоянному повышению своего образовательного уровня в течение всего периода профессиональной деятельности.

Ключевые слова: будущие стоматологи, формирование профессиональной компетент-

ности, компетентносный подход в медицинском образовании, непрерывное образование, готовность будущих стоматологов к непрерывному самообразованию, иностранные студенты.

Ya. Kulbashna

“LIFELONG LEARNING” PRINCIPLE IN PROFESSIONAL COMPETENCE FORMING PROCESS OF FUTURE DENTISTS

There is a crisis of classical idea and educational model in Ukraine, caused by significant changes in country at the end of XX - beginning of XXI centuries. It has followed to break off between deeply changed conditions of society's lifestyle and educational system. Due to this, the necessity of educational system modernisation was arised. The new competitive model in professional training was proposed and introduced in Europe and in Ukraine. One of the most important principle of it is the “lifelong learning”. It must provide increasing of professional level in specialists during all period of professional activity. Such important changes the medical educational system also was concerned.

In the article the process of professional competence forming in future dentists among native and foreign students and introduction in modern medical education the “lifelong learning” principle is considered. There were 721 future dentists (481 students, 114 foreign among them and 235 interns) took part in the investigation. The readiness of future specialists for the increasing the educational level during all period of professional activity is researched. The results show the necessity to force the student's motivation for understanding and accepting of this principle.

Key words: *future dentists, forming of professional competence, competitive approach in medical education, «lifelong learning» principle, readiness of future specialists to the lifelong self-education, foreign students.*

Рецензенти:

д. пед. н., професор Сисоєва С. О.

д. пед. н., Цехмістер Я. В.

Стаття надійшла до редакції 12.09.13